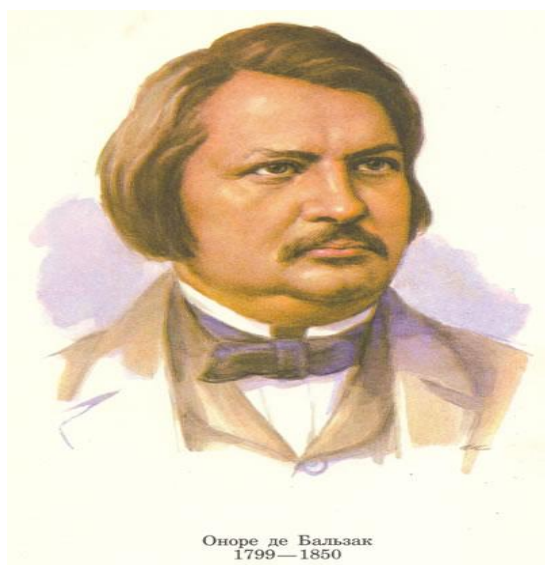

Народицька районна бібліотека

Бальзаківські місця Житомирщини

Бібліографічний огляд літератури,
присвячений 165-річчю від дня смерті
французького письменника Оноре де Бальзака
(20.05.1799 – 18.08.1850)

Народичі, 2015

**«Поговоримо трохи про Бальзака – це так корисно»
Жераль де Нерваль**

Оноре де Бальзак – французький письменник-реаліст. Більшість романів і повістей Бальзака об'єднані спільним задумом і становлять багатотомну епопею «Людська комедія». У ній Бальзак створив широку реалістичну картину сучасного йому французького суспільства.

Після видання роману «Шагренева шкіра» у 1831 р. до Оноре Бальзака приходять слава. Його ім'я стає відомим далеко за межами Франції. Письменник одержує безліч листів від незнайомих людей, які гаряче відгукуються на його твори.

28 лютого 1832 р. Бальзак одержує палкий лист з Росії від графині Евеліни Ганської, яка мала маєток в селі Верхівня, нинішнього Ружинського району. Цей лист схвилював його. Протягом ряду років письменник зустрічається з Ганською в Женеві, Відні, Петербурзі; вони разом відвідують Дрезден, Гамбург, Кельн, Неаполь, Рим, подорожують Голландією, Бельгією. Любов до Ганської приводить Бальзака на далеку Україну, в невеличке село Верхівню.

5 вересня 1847р. Бальзак приїхав до Верхівні, сподіваючись залишитися назавжди і прийняти російське підданство. Цікаві відомості про перебування Оноре де Бальзака в нашому краї є в книзі «Історія міст і сіл Української РСР. В 26-ти т. Житомирська область». В ній згадується про те, що, перебуваючи у Верхівні, Бальзак працював над драмою «Мачуха» та повістю «Утаємничений». Тут були написані «Лист про Київ» - дорожні нотатки про поїздку в Україну, друга частина «Зворотний бік сучасної історії», твори «Депутат від Арсі», «Дрібні буржуа», «Театр, який він є». Тут також виникає задум написати драму «Петро Перший та Катерина». Проте цей задум залишається нездійсненим.

У Верхівні Бальзак продовжує працювати над романом «селяни», в якому показує боротьбу класів у французькому селі. Письменник багато років глибоко задумувався над причинами, які породили протест простих людей проти експлуататорів, намагався осмислити речі як тверезий реаліст. І Верхівня дала йому для цього багатий матеріал. Надзвичайно цікавою і захоплюючою книгою про життя і творчість Бальзака є роман Андре Моруа «Прометей, або життя Бальзака». У вступному слові до книги автор говорить: «Ніхто з письменників, окрім Шекспіра, не був об'єктом такого культу, як Бальзак. Ніхто не заслуговував на таку увагу, як Бальзак. Його досліджували, його досліджують й нині, мовби всесвіт, бо ж сам він наче всесвіт».

Неозорий, безмежний, знадний світ Бальзака, в який потрапляє читач цієї книги. В ньому він знаходить і химерні вигадки, схожі на феєрії «Тисяча й одної ночі», і будні подвижницької праці, в який народилися геніальні твори, і тогочасні соціально-політичні події, і бурхливе інтимне життя великого романіста. Ось як розповідає про свої ніжні почуття до Евеліни Ганської великий письменник: «Вже чотирнадцять років, як я люблю тільки одну жінку – щиро, благородно. Я насамперед її друг, що ладен проїхати півтори тисячі льє, аби вдовольнити бодай одну з її примх, і я б хотів, щоб у неї їх було якомога більше. Я знаю: якщо я не одружуся з нею, вона ні за кого не піде заміж. Бути її другом – цього досить для мене, це вища нагорода мого життя». З книгою Андре Моруа «Прометей, або життя Бальзака» читачі можуть ознайомитись в районній бібліотеці.

Евеліна графиня Ганська

2 лютого 1948 року Бальзак виїхав в Париж, але незабаром в кінці вересня того ж року знову повертається у Верхівню, щоб одружитися з Ганською.

Невдовзі Бальзак захворів.

Детально про творчу долю і особисте життя великого французького письменника можна прочитати в книзі Іонкіс Т.Е «Оноре Бальзак: Книга для учащихся старших классов средней школы». Ось уривок з цієї книги:

«Зима прошла в болезнях. Возможно, врачи не скрыли от Ганской, что состояние Бальзака почти безнадежное. Ее по-прежнему манит возможность покинуть Верховню и поселиться в Париже. Поддавшись душевному порыву, Эвелина назначает день свадьбы.

14 марта 1850 года в семь утра они венчались в костеле святой Варвары в уездном городе Бердичеве (Николай Островский рассказывал, что во время рейда Первой Конной армии на Варшаву оказался в Бердичеве и увидел в огромном мрачном кармелитском костеле, что в старинной крепости, белую мраморную плиту, на которой золотыми буквами высечена памятная дата венчания Бальзака с графиней Ганской».

Костьол Святої Варвари в Бердичеві, де вінчався Оноре де Бальзак з Евеліною Ганською 1850 року. Про це нагадує меморіальна дошка і пам'ятник письменнику

В травні подружжя виїхало в Париж, назавжди залишивши Верхівню. Там через три місяці письменник помер.

У фонді Народицької районної бібліотеки знаходиться книга «Бальзак в воспоминаниях современников». В ній зібрані спогади біографів-сучасників французького письменника-реаліста, його родичів і друзів, видавців, діячів французької літератури і мистецтва. Віктор Гюго згадує: «Во Францию он вернулся 13 мая 1850 года женатым, разбогатевшим – и умирающим. Он приехал с уже опухшими ногами. Обратились к докторам – его осмотрело четверо врачей. Один из них, г-н Луи, сказал мне 6 июля, что Бальзак не протянет и шести недель. У него оказалось та же болезнь, от которой умер Фредерик Сулье».

1992 року окремим виданням вийшли репортерські нотатки Яна Козельського «Бальзак у Верхівні». Автор у книзі вперше намагається широко розповісти, використовуючи документальні матеріали, про перебування Бальзака у Верхівні, куди великий французький письменник приїздив і жив у 1847-1950 роках.

Я. Д. Козельський, використовуючи джерела й дослідження, з погляду сучасності оцінює постать Бальзака і Ганської-поміщиці, яку, за висловом письменника І. Драча, «одсвіт генія врятував від забуття».

Цікавий і об'ємний матеріал про перебування Оноре де Бальзака в Україні міститься в нарисі Анатолія Шевчука «Гість із Парижа, або найдовший роман Оноре де Бальзака»,

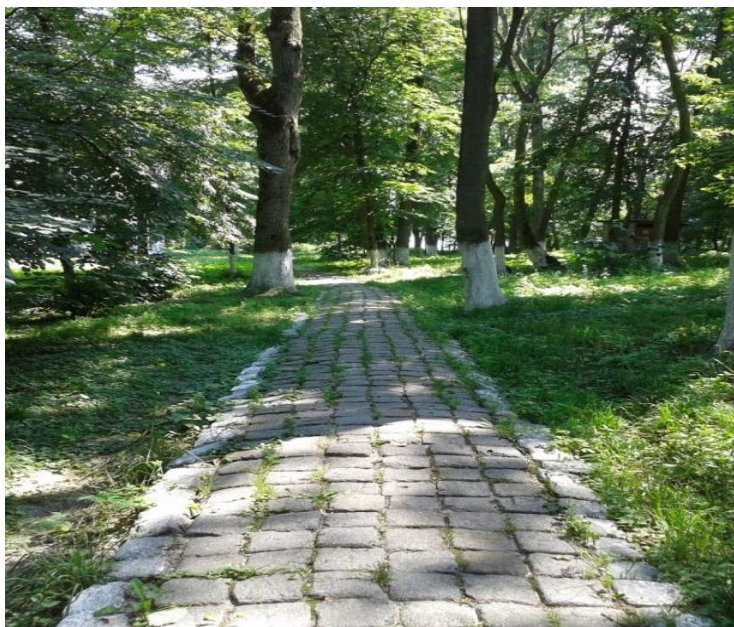
що увійшов у збірку «Житомирські етюди». Письменник в цьому творі висвітлює тему про вшанування пам'яті великого французького класика в мистецтві і в літературі України.

Коханню Бальзака і Ганської присвячений краєзнавчий нарис «Верхівня пам'ятає Бальзака» в книзі «Житомирщина туристична». Автори М. М. Костриця та М. Ю. Костриця основну увагу звертають на дорожні нариси Оноре де Бальзака, які письменник вів на замовлення паризького редактора «Журнал де Деба» Марселя Бутрена. Завдяки дорожнім рисам відомі деякі подробиці маршруту подорожі славетного письменника в Україну. Автори також висвітлюють туристичну привабливість села Верхівні, зокрема розповідають про унікальні архітектурні та історичні пам'ятки села.

Це неповний перелік літератури про перебування Бальзака в Україні. А ще було опубліковано чимало газетних та журнальних статей і заміток, окремі з яких проливають додаткове світло на цей період життя письменника.

Жителі нашої області пишаються тим, що життя великого французького письменника пов'язане з нашим краєм. В колишньому палаці Ганських розташований агроколедж, діє перший в Україні літературно-меморіальний музей письменника. До 90-річчя з дня його народження на стіні верхівнянського палацу встановлено меморіальну дошку з барельєфним портретом роботи скульптора В. Фещенка. На костьолі св. Варвари в Бердичеві також є пам'ятна дошка.

Верхівнянський парк, де Бальзак любив прогулюватися, тепер схожий на ліс. Тут є ще дерева, які росли в ті далекі часи.

Верхівнянський парк

Література про перебування письменника в нашому краї

1. Історія міст і сіл Української РСР. Житомирська область. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1973. - 727 с.
Про Оноре де Бальзака – сс. 27, 81, 166, 174, 615-616, 621.
2. Моруа, Андре. Собрание сочинений: в 6 т.: пер. с фр. / Андре Моруа; [сост. и общ. ред. М. Ваксмахера]. – М.: Пресса, 1992.
Т.3. Прометей, или Жизнь Бальзака. Ч. I-II / [пер.: Я. Лесюка, Н. Немчиной]. - 1992. - 334, [2] с.

3. Ионкис, Г. Э. Оноре Бальзак: кн. для учащихся ст. классов сред. шк. / Г. Ионкис - М. : Просвещение, 1988. – 175 с.- (Биогр. писателя)
4. Козельський, Я. Д. Бальзак у Верхівні: репорт. нотатки слідами великого фр. письмен. Оноре де Бальзака / Ян Козельський. – Стара Синява : Офсет, 1992. - 78, [2] с.: іл., порт., фото.
5. Шевчук, А. О. Житомирські етюди: зібрані твори / Анатолій Шевчук; авт. передм. Володимир Даниленко. – Житомир : Рута, 2013. - 622, [2] с.
Гість із Парижа, або найдовший роман Оноре де Бальзака – с. 348-370.
6. Костриця, М. М. Житомирщина туристична: краєзнавчі нариси /М. М. Костриця, М. Ю. Костриця ; заг. ред. докт. геогр. наук, проф. Костриці М. Ю. – Житомир : Полісся, 2009. – 564с.
Верхівня пам'ятає Бальзака – с. 512- 517.
7. Грабовський, В. Б. Творення легенди: краєзн. нотатки/ В. Грабовський. - Вид. друге, випр. і допов. – Житомир : Полісся, 2008. – 192с.
Єва з Верхівні – с. 32 – 33.
Бальзак у Верхівні – с. 34.
8. Легендарні села України / Х. Й. Роглев., Ю. Л. Бошицький, І. А. Голубаха, Г. Б. Мунін ; під заг. ред. Бошицького Ю. Л.; пер. з укр. на англ. мову Теличук Г. О. – К. : Книга, 2009. – 256с.: укр., англ.
Верхівня – с.188 – 197.
9. Шкляр, Г. Єва і Оноре / Г. Шкляр, В. Чернега // Косень 1. -1999. - квітень – червень. - С. 105.
10. Гаврилюк, О. Оноре де Бальзак у Верхівні / О. Гаврилюк // Житомирщина. - 2002. – 18 трав. – (Сьогодні - Міжнародний день музеїв).
11. Кавун, О. У Верхівні, де Лувр високий... / О. Кавун // Голос України. 2002. – 17 серп. – (Бальзаківські місця Житомирщини).
12. Скорський, М. Світло і тіні Північної зорі / М. Скорський // Житомирщина, 2004. - 14 серп. – С.7. – (Книги земляків).
13. Кавун, Г. У весняній Верхівні: 206 літній Оноре знову зустрів свою Евеліну / Г. Кавун // Житомирщина. – 2005. – 28 трав.
14. Виртосу, І. Один день у «Європейському Парижі» / І. Виртосу // Слово Просвіти. - 2005. – 21 -27 лип.
Йдеться про м. Бердичів, де в свій час вінчався великий французький письменник Оноре де Бальзак з графінею Евеліною Ганською.
15. Пуговиця, М. У Верхівню, до Бальзака / М. Пуговиця // Урядовий кур'єр. – 2009. – 24 жовт. – с.9.
Йдеться про музей Оноре де Бальзака у Верхівні.
16. Соболев, В. Оноре де Бальзака увінчали в граніті / В. Соболев // Житомирщина. – 2011. - 8 листоп. – С. 2.
У Бердичеві відбулося відкриття погруддя французькому письменнику-романісту О. де Бальзаку.
17. Шпак, В. Прозорість майстра / В. Шпак // Урядовий кур'єр. – 2014. – С. 8. – (215 років від дня народження Бальзака).
18. Наумова, Н. Французи про Україну і Київ / Н. Наумова // Чумацький шлях. – 2015. - №2. – С. 14-21. – (Україна очима іноземців).
Оноре де Бальзак. 1847 рік. – С. 17 – 18.

Підготувала: Слепченко М. І.,
бібліограф Народицької районної бібліотеки